

Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институтының 50 жылдығына орай

Басы 5 бетте

Торғайдың қасиетті қара шаңырағы

Ұлы даланың ұлы тұлғаларының қатарында өзіндік көрнекті орны бар ірі қоғам қайраткерлерінің бірі Ыбырай Алтынсариннің 180 жылдық мерейтойы республика көлемінде аталып, бірнеше мағыналы да, маңызды іс-шаралар атқарылып жатыр. Кең қазақ сахарасында тұңғыш рет білімнің шамшырағын жаққан ағартушы-педагогтың ұлт болашағы үшін жасаған еңбегі, атқарған қызметі ұшан-теңіз. Ұлт тағдыры қыл үстінде тұрған қысықта таяқ кезеңде оны алып шығудың бірден-бір жолы – оқу-білім екендігін көкірек көзі ояу, көзі қарақты ұлт жанашырлары біліп, халқын соған жетелей бастады. Солардың бірі де бірегейі – Ыбырай (Ибрахим) Алтынсарин болатын.

С.ҚУАНЫШБАЕВ, «Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты» коммерциялық емес акционерлік қоғамының Басқарма Төрағасы-Ректоры

культет, үш бөлім, төрт кафедра (марксизм-ленинизм, педагогика және психология, орыс тілі және әдебиеті, физика және математика) құрамында үш мамандыққа қабылданған 200 студенттен бастады. Алғашқы бұйрыққа 19 профессор-оқытушы, оның ішінде 3 ғылым кандидаты және қосымша шаруашылық, есептеу, кітапхана қызметкерлері енді. Оқу проректоры – Я.Ботвич, шаруашылық басшылығына – Ж.Адырбаев, декан қызметіне – Қ.Тастанбаев тағайындалды.

Бірінші бұйрық тізімімен қабылданып, құрметті зейнеткерлікке дейін қызмет еткендер С.Рахметова (шет тілдер кафедрасының меңгерушісі), Ж.Абдигалиева (физика-математика кафедрасының меңгерушісі), қосымша және шаруашылықта қызмет жасағандар А.Фациевич, В.Аксючич, Т.Қайралова, К.Сакановалар болатын.

1976 жылы институтымызды бітірген 152 тұлға, болашақ физика, математика, орыс тілі және әдебиеті пәндерінің мұғалімдері институтымыздың алғашқы қарлығаштары болатын. Олардың өмірлеріндегі алғашқы институт кабинеттері, алғашқы ұстаздар, алғашқы сабақ, алғашқы сессия, алғашқы баға сияқты студент-жастардың бағалы құндылықтарына айналған түсініктер мәңгі естерінде болар.

Институттың профессор-оқытушылар құрамының қалыптасуына, оқу-әдістемелік қорының, материалдық базасының күшеюіне Абай атындағы Қазақ педагогикалық, Ақмола және Қостанай педагогикалық, сонымен қатар Алматы шет тілдері институттары баға жетпес көмек көрсетіп, үлкен үлес қосты.

Ресейдің К.Д.Ушинский атындағы 100 жылдық тарихы бар Ярослав педагогикалық институты қамқорлыққа алып, ұзақ жылдар бойы қажетті ғылыми-тәлімгерлік жетекшілік жүргізді.

Оқу орнының қалыптасу жылдарында жас профессор-оқытушыларға Кеңестік елдің Мәскеу, Санкт-Петербург, Киев, Минск, Қазан, Алматы, Қарағанды т.б. қалалардағы жетекші жоғары оқу орындарында үлкен мүмкіндіктер жасалды. Нәтижесінде 1980-ші жылдардың аяғында институттың профессор-оқытушылар құрамы 300-ге жақындап, студенттер саны 3000 асты. Институт 21 мамандық иесін дайындайтын, үш корпусы бар, 4 жатақханамен қамтылған салмақты, Қазақстанға танымал жоғары оқу орнына айналды.

Жалғасы 7 бетте

Торғайдың қасиетті қара шаңырағы

Қазақ халқының ұлы ағартушысы Ы.Алтынсарин атын иеленген ЖОО бабамызды ұлықтау мен таныту жолында іргелі іс-шаралардың бастамашысы болды.

Солардың бірі институт қабырғасында ағартушы мұражайының ашылуы болатын. 1976 жылдың қазан айының 20-сы институт тарихының жарқын беттерінің бірі болып есептеледі, себебі бұл күні ағартушы-ғалым Ы.Алтынсариннің ғылыми-педагогикалық мұражайы қоғамдық негізде салтанатты түрде ашылды.

Ы.Алтынсарин мұраларын жинап, Торғай даласындағы оқу-ағарту ісінің тарихын зерттеу жұмыстары 1974 жылдан бастап қолға алына бастады. Осы бір ізгі бастаманы алғашқы қолға алып, жетекшілік жасағандар сол кездегі институт ректоры т.ғ.к., профессор Мырзағали Отарұлы Төлегенов және Педагогика және психология кафедрасының меңгерушісі ф.ғ.к., доцент Әсет Ислямғалиұлы Ламашев болатын.

Өткенге көз жүгіртсек, содан бергі уақыт ішінде Ы.Алтынсарин мұраларын зерттеу барысында, ұлы ағартушының өмірі мен шығармашылық жолын баяндайтын ресми құжаттар, құнды материалдар, жинақталған жәдігерлер қазір үлкен бір мұражай үйіне айналғанын байқауға болады.

Олардың арасында, «Ы.Алтынсарин өмірі мен шығармашылығы», «Атажұрты», «Нағашы жұрты», «Отбасы», «Таза бұлақ бастауы», «Ыбырайға дейінгі білім ошақтары», «Тұңғыш қоңырау үні», «Көленер мектебі», «Ы.Алтынсариннің достары», «Ізбасарлары», «Ыбырайтанушылар» т.б. экспозициялық бұрыштар ұлы баба құндылықтарынан сыр шертіп тұр.

Мұражайдағы жәдігерлер ішінде Ыбырайдың немересі Нағима апайдың мұражайға келіп тапсырған ағаш тостағаны, баласы Әбдірахманның (Абдолла) етік тігетін құрал-жабдықтары, ұрпағы ақын М.Хәкімжанованың өзінің киген қамзолы мен үкілі тақиясы, шапаны, сөмкесі, Ы.Алтынсариннің нағашы жұрты Б.А.Бірімжановтың киген костюм-шалбары, шерткен домбырасы, кітаптары сақталған.

Ы.Алтынсариннің 1864 жылы 8 қаңтарда Торғайда ашқан тұңғыш қазақ мектебінің макеті, әр өңірде ашылған мектептерде пайдаланылған қоңыраулар, Ыбырайтанушылар мен ізбасарларының еңбектері, орыс, украин достарының кітаптары, олармен алмасқан естелік хаттары, құжаттар, суреттер мұражайдың төрінен орын алып тұр.

Мұражайдың болашағы жарқын, келешегі кемел. Ұлы бабамыз атындағы оқу ордасын еліміздің тукпір-тукпіріне әлі де таныта беретініне сеніміміз мол.

1977 жылы институтқа ұлы ағартушы-ұстаздың есімінің берілуі Торғай жұртшылығы үшін қуанышты хабар болды. Торғай төсінде ашылған тұңғыш жоғары оқу орнына Ыбырай есімін бермесек, онда елдігімізге үлкен сын болған болар еді. Сондықтан Ы.Алтынсариннің есімінің берілуі заңды болатын.

1990-шы жылдардағы елімізде қалыптасқан ауыр жағдай Торғай жұртшылығын да сырт айналып кеткен жоқ. Қазақстан бойынша жоғарғы кәсіби білім беруді жаппай университеттік жүйеге көшірілген сол бір кезеңдерде АрҚПИ елімізде қалған екі педагогикалық институттың (ҚызПИ) бірі болып сақталып қалды.

Бүгінгі таңда Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты аймақтың білім беру, әлеуметтік-мәдени дамуы үшін жоғары азаматтық көзқарастағы құзіретті, көптілді, заманауи білім беру моделін жүзеге асырушы механизмдері мен құралдарын білетін және оны меңгерген педагог-мамандарды дайындайтын жоғары оқу орны болып отырған жайы бар.

Институтта 2 оқуғамараты, 5 мамандандырылған зылы бар спорттық-сауықтыру кешені, компьютерлік, мультимедиялық сыныптар, интерактивтік дәрістік аудиториялар, асхана, медпункт бар.

Білім ордасында психологиялық-педагогикалық кешен, ақпараттық-кітапхана кешені, мультисервистік білім кешені, оқу-лабораториялық мұражай кешені, Исламдық тарихи және мәдени мұраларын зерттеу орталығы, Эстетикалық дамыту орталығы жұмыс істейді.

Бүгінде АрҚПИ-де студенттердің толыққанды оқумен қатар, демалуға да барлық жағдайлар жасалған, жайлы жиһаздармен жабдықталған, заманауи халықаралық стандарттарға сай келетін 2 студенттер үйі бар.

Институт оқытушылары Пенсильвания, Халықаралық менеджмент және технология академиясы, Ньюкасл, Норвич, Беркли, Лондон қалаларындағы шетелдік білім беру және ғылыми ұйымдарында біліктіліктерін арттырып, тағлымдамадан өтуде.

Қазіргі таңда институт Ыбырай Алтынсарин, Ахмет Байтұрсын, Міржақып Дулатовтардың ағартушылық идеясы мен дәстүрін жалғастырушы және жүзеге асырушы оқу орны болып отыр. Торғай өңірінде жарқын болашағы үшін білікті педагог мамандарын даярлап шығару, Ыбырай атамыз салып берген дара жолды жалғастыру ісінде Арқалық педагогикалық институтының алар орны ерекше бола бермек.

Сондықтан, егемен елдің ертеңгі тұтқасы болар ұрпақ тәрбиелеу жолында институт тұғыры қашан да биік болмақ.

Арқалық қаласы әкімдігінің қалалық тілдерді оқыту орталығының қызметкері Смағұлова Жазира Қабдолқызына анасы

Күлдір ӘБНҰРҚЫЗЫНЫҢ

өмірден өтуіне байланысты көңіл айтамыз.

Арқалық қаласы әкімдігінің тілдерді оқыту орталығының ұжымы

